

Täysistunto

Tiistai 2.9.2025 klo 14.00—14.53

10. Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus vuodelta 2024

Kertomus K 15/2025 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään tiedusteluvalvontavaliokuntaan. — Keskustelu. Edustaja Kiuru, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.12 **Pauli Kiuru kok:** Arvoisa herra puhemies! Tiedustelutoiminnan tarkoituksena on tukea ylimmän valtiojohdon ulko- ja turvallisuuspoliittista päätöksentekoa tietoja hankkimalla ja analyysellä. Tiedustelun kohteena voi olla kansallista turvallisuutta uhkaava toiminta, joka voi kohdistua valtion ulkoiseen tai sisäiseen turvallisuuteen.

Tiedustelulainsäädäntömme tuli voimaan vuonna 2019. Ilman mahdollistavaa lainsäädäntöä tiedusteluviranomaiset eivät voisi harjoittaa tehtäviensä kiitettävästi. Olimme pitkään pahasti jäljessä muihin maihin verrattuna.

Turvallisuustilanteen muuttuminen on kasvattanut tiedustelutoiminnan sekä kansainvälisen tiedusteluyhteistyön merkitystä, toteaa tiedusteluvalvontavaltuutettu Kimmo Hakonen kertomuksensa johdannossa. Samalla totean itse, että Nato-jäsenyytemme on tuonut myös oman ulottuvuutensa tiedusteluyhteistyölle lisäten samalla valvonnan haasteita.

Arvoisa puhemies! Tiedusteluun liittyy perus- ja ihmisoikeusnäkökulmia. Kansalaisten on voitava luottaa siihen, ettei heidän yksityisyyttään loukata ja että annettuja viranomaisoikeuksia käytetään kurinalaisesti laissa tarkoitetulla tavalla. Siksi tiedustelutoiminnan laillisuuden, asianmukaisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden valvonta on tiukkaa ja moniportaista. Tiedusteluvalvontavaltuutetulla, oikeusasiamiehellä, oikeuskanslerilla, Helsingin kärjäoikeudella, tietosuojavaltuutetulla, sisäministeriöllä, suojelupoliisilla, puolustusministeriöllä sekä Pääesikunnalla on oma tärkeä roolinsa. Tiedusteluvalvontavaliokunta vastaa parlamentaarisesta valvonnasta.

Olen ollut tiedusteluvalvontavaliokunnan jäsen sen perustamisesta lähtien vuodesta 2019 alkaen ja varapuheenjohtajana vuodesta 23. Valiokunnan vuosittaisista mietinnöistä on luettavissa, että tiedustelukulttuurimme on lainsäädäntöämme kunnioittavaa, ammattitaitoista ja oikeusvaltiolle ominaista. Kansalaisten perus- ja ihmisoikeuksia ei loukata. Tähän on pyrittävä tinkimättömästi myös jatkossa.

Arvoisa puhemies! Helsingin Sanomat ja Aamulehti uutisoivat elokuussa suojelupoliisin ja Puolustusvoimien tiedusteluvaltuuksien käytössä paljastuneesta mahdollisesta ongelmasta. Uutisen mukaan kohdehenkilöille ei ilmoiteta salaisten menetelmien käytöstä siten kuin lainsäätäjät on tarkoittanut. Lähteenä oli käytetty oikeusasiamies Petri Jääskeläi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2025 vp

sen haastattelua. Tiedustelulakien lähtökohta on, että tiedustelumenetelmän käytöstä ilmoitetaan mahdollisimman pian asianosaiselle tiedustelun loputtua tai ainakin viimeistään vuoden kuluessa sen päättymisestä. Oikeusasiamies Jääskeläinen havaitsi uutisen mukaan ongelmia nimenomaan siinä, että Helsingin kärjäoikeus myönsi säännöllisesti supolle ja Puolustusvoimille luvan, ettei niiden tarvitse ilmoittaa kohteelle salaisen tiedustelumenetelmän käytöstä. Oikeusasiamies nosti esille, että ilmoittamatta jättämisen tulisi olla poikkeus, ei pääsääntö. On kuitenkin hyvä huomata, ettei tiedustelumenetelmän käytöstä ole velvollisuutta ilmoittaa käytön kohteelle, jos kohteena on ollut valtiollinen toimija.

Eduskunnan oikeusasiamiehen ja valtioneuvoston oikeuskanslerin säädettyihin tehtäviin kuuluu valvoa, että tuomioistuimet noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Riippumattoman tuomioistuimen lainkäyttötoiminnan valvonta ei kuulu eduskunnan tiedusteluvalvontavaliokunnan tehtäviin.

Tiedustelun kohteelle ilmoittamatta jättäminen tehdystä tiedustelusta ei merkitse, että tuomioistuin olisi ylittänyt harkintavaltansa rajoja. Tuomioistuin voi päättää lykätä ilmoitusvelvollisuutta, tai ilmoitus saadaan tuomioistuimen päätöksellä jättää jopa kokonaan tekemättä, jos se on välttämätöntä maanpuolustuksen kannalta, kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi tai hengen tai terveyden varjelemiseksi. Turvallisuustilanne on nyt hyvin erilainen kuin 2019 tiedustelulakien tullessa voimaan.

Puhemies! Tiedusteluvalvontavaliokunnassa kuulemme joka tapauksessa syksyn aikana esimerkiksi oikeusasiamiestä, oikeuskansleria, tiedusteluvalvontavaltuutettua, Helsingin kärjäoikeuden edustajia sekä tiedusteluviranomaisia ministeriöistä, suojelupoliisista ja Pääesikunnasta. Oikeusasiamiehen huomiot ja aiheen ympärillä käyty keskustelu osoittavat, että valvonta toimii suunnitellulla tavalla. Journalismilla on kokonaisuudessa oma tärkeä roolinsa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

14.18 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Tiedusteluvalvontaa ei tehdä valokeilassa, mutta se on osa turvallisen Suomen selkärankaa. On meidän tehtävämme varmistaa, että jokainen suomalainen voi elää turvassa. Osa sitä työtä on varmistaa, että tiedustelua tehdään oikein, lain mukaan, ihmisoikeuksia kunnioittaen ja avoimesti valvottuna. Tiedustelulla estetään ennalta uhkia ja torjutaan vakavia riskejä, kuten vakoilua ja terrorismia. Samalla täytyy huolehtia siitä, ettei valta karkaa käsistä. Siksi meillä on oltava riippumaton valvontatoimi, joka seuraa, miten tiedustelumenetelmiä kehitetään, käytetään ja miten tietoa käsitellään. Tässä työssä tiedusteluvalvontavaliokunnalla ja tiedusteluvalvontavaltuutetulla on ratkaiseva rooli.

Arvoisa puhemies! Nyt lähetekeskustelussa oleva vuosikertomus vuodelta 2024 osoittaa, että valvontaa tehdään määrätietoisesti. Erityisen positiiviseksi katson jatkuneen yhteistyön yliopistojen ja tutkijoiden kanssa. Siten voimme varmistaa tiedusteluvalvonnan korkean osaamistason ja turvata tehtävän vaikuttavan jatkuvuuden. Tämä on tärkeää, koska osaaminen ja avoin keskustelu luovat luottamusta.

Tiedustelu ei kuitenkaan ole vain kansallista, Suomella on aktiivinen rooli pohjoismaisessa yhteistyössä. Eri maiden tiedusteluvalvontatoimet kokoontuvat säännöllisesti jakamaan hyviä käytänteitä ja keskustelemaan ajankohtaisista asioista. Ensi vuonna kokous pidetään Suomessa, ja sen järjestelyistä vastaavat tiedusteluvalvontavaliokunta ja tiedustelu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2025 vp

valvontavaltuutettu. Tätä odotan suurella mielenkiinnolla, sillä kansainvälisestä kokemuksesta on meille paljon hyötyä.

Arvoisa puhemies! Tiedusteluvalvonnassa on kyse luottamuksesta. Kun kansalainen tietää, että tiedustelua valvotaan riippumattomasti ja tarkasti, ei tarvitse pelätä viranomaisten toimintaa, kun asiat ovat kunnossa. Tärkein tehtävämme on varmistaa, että tiedustelu pysyy lain ja hyvän hallinnon tiellä. Toiminnan tavoitteena on, että edistämme oikeusturvaa ja hyvää käytäntöä. Meillä on tiedustelun osalta selkeä suunta: valvomme vaikuttavasti, opimme jatkuvasti uutta ja viestimme avoimesti.

Arvoisa puhemies! Tänä syksynä tulen jatkamaan työtäni tiedusteluvalvontavaliokunnassa innostuneena ja vakavasti asiaan perehtyen ja suhtautuen. Tiedän, että työ vaatii huolellista perehtymistä, harkintaa, luottamusta ja vastuunkantoa. Samalla uskon, että voimme yhdessä kehittää valvontaa entistä paremmaksi sekä toimia tässä asiassa turvallisuuden ja oikeusvaltion parhaaksi.

Toivon myös teille, hyvät kollegat, antoisaa syksyä tärkeimmän tehtävämme äärellä. Tärkeintä on aina muistaa, että kansallinen turvallisuus ensin. Tehdään Suomesta turvallinen kotimaa tässä levottomassa ja alati muuttuvassa maailmassa. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

14.23 Pekka Aittakumpu ps: Arvoisa puhemies! Tiedusteluvalvontavaltuutettu toteaa tässä kertomuksessaan sen, minkä olemme tässä salissa itsekkin monta kertaa todenneet, että muuttunut turvallisuustilanne vaatii sitä, että me pidämme lainsäädäntömme ajan tasalla. Tiedusteluvalvontavaltuutettu toteaa myös, että yhä kiihtyvämpi teknologinen kehitys haastaa tiedustelutoimintaa ja myöskin edellyttää yhä vahvempaa kansainvälistä yhteistyötä.

Niin kuin edustaja Kiuru tuossa hyvin toi esille, meidän tiedustelulainsäädäntömme saatiin säädettyä vuonna 2019, ja se oli erittäin merkittävä virstanpylväs meidän lainsäädännössämme. On äärimmäisen tärkeää, että meillä on tällainen viranomainen, joka valvoo tiedustelutoiminnan lainmukaisuutta niin siviili- kuin sotilastiedustelun kohdalla. Tässä kertomuksessaan valtuutettu tuo esille, että viime vuonna 24 se teki suojelupoliisiin ja sotilastiedusteluviranomaisiin 153 valvontakäyntiä ja näiden yhteydessä sitten tarkastettiin kaikki suojelupoliisin ja sotilastiedusteluviranomaisten tekemät päätökset, jotka koskivat tiedustelumenetelmien käyttöä ja tiedustelun suojaamista.

Arvoisa puhemies! Tällä kaudella on vahvistettu monella tavalla meidän lainsäädäntömme ja myöskin sitä lainsäädäntöä, joka liittyy viranomaisyhteistyöhön ja näihin kansainvälisiin yhteistyöelimiin. On erittäin tärkeää — ja tärkeää, että myöskin suomalaiset tietävät — että me olemme varautuneita ja valmiita ja että myöskin tätä lainsäädännön toteutumista ja viranomaisten työtä valvotaan. Haluankin kiittää tiedusteluvalvontavaltuutettua hänen tekemästään työstä ja toivottaa siihen edelleen kaikkea hyvää ja voimia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ledamot Löfström, varsågod.

14.25 Mats Löfström r: Arvoisa herra puhemies! Vuoden 2024 tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus osoittaa tärkeän työn, jota tehdään sen varmistamiseksi, että maamme tiedustelutoiminta tapahtuu lain puitteissa ja perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen. Valvonta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2025 vp

on sekä aktiivista että itsenäistä, ja vaikka vakavia järjestelmällisiä lainrikkomuksia ei ole todettu, on selvä, että valvonnalla on ratkaiseva merkitys turvallisuusviranomaistemme luottamuksen kannalta.

Arvoisa puhemies! Elämme aikaa, jolloin turvallisuuspoliittinen tilanne on vaativampi kuin pitkään aikaan. Globalisaatio, digitalisaatio ja valtopolitiikka leimaavat toimintaympäristöämme. Näemme maailman, jossa valtiot ovat yhä riippuvaisempia toisistaan, jossa digitalisaatio lisää viranomaisten ja yritysten välistä yhteistyötarvetta ja jossa valtopolitiikka haastaa sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän. Tämä todellisuus kasvattaa tiedustelutoiminnan tarvetta mutta myös vahvan valvonnan tarvetta.

Kansainvälinen tilanne, uudet hybridivaikuttamisen muodot ja nopea teknologinen kehitys asettavat jatkuvasti uusia vaatimuksia. Lainsäädännön on pysyttävä kehityksen tahdissa, ja tästä meillä eduskunnassa on erityinen vastuu.

Arvoisa puhemies! Kertomus muistuttaa meitä myös siitä, että valvonnan on oltava vahvaa ja riippumatonta. Tiedusteluvalvontavaltuutetun työ osoittaa, kuinka tärkeää on, että resurssit ovat oikeassa suhteessa tehtäviin. Jotta valvonta pysyisi tehokkaana ja uskottavana, eduskunnan on jatkossakin huolehdittava siitä, että viranomaisella on riittävät edellytykset tehtävänsä hoitamiseen.

Vahva yhteistyö on ratkaisevaa sekä kansallisten viranomaistemme välillä että kansainvälisessä yhteydessä. Onkin erittäin tärkeää, että Suomi osallistuu aktiivisesti pohjoismaiseen ja eurooppalaiseen tiedusteluvalvonnan verkostoon.

Tiedusteluvalvontavaliokunnan puheenjohtajana haluan esittää lämpimät kiitokset kollegoilleni hyvästä yhteistyöstä sekä tiedusteluvalvontavaltuutettu Kimmo Hakoselle perusteellisesta työstä. Tiedusteluvalvontavaliokunta on kuullut tiedusteluvalvontavaltuutettua toimivuonna 2024 viisi kertaa. Tästä kertomuksesta tulee valiokunnan pääteema tänä syksynä.

Ärade herr talman! Underrättelsetillsynsombudsmannens berättelse för 2024 visar på det viktiga arbete som görs för att säkerställa att underrättelsetillsynsverksamheten i vårt land sker inom lagens ramar och med respekt för de grundläggande fri- och rättigheterna. Tillsynen är både aktiv och självständig, och även om inga allvarliga systematiska lagöverträdelser har konstaterats är det tydligt att tillsynen fyller en avgörande funktion för förtroendet för våra säkerhetsmyndigheter.

Ärade talman! Vi lever i en tid där det säkerhetspolitiska läget är mer krävande än på länge. Globalisering, digitalisering och maktpolitik präglar vår omvärld. Vi ser en verksamhetsmiljö där stater blir alltmer beroende av varandra, där digitaliseringen ökar behovet av samarbete mellan myndigheter och företag och där maktpolitik utmanar det regelbaserade internationella systemet. Denna verklighet ökar behovet av underrättelseverksamhet men också av stark tillsyn.

Det internationella läget, nya former av hybridpåverkan och den snabba tekniska utvecklingen ställer ständigt nya krav. Lagstiftningen måste hänga med i utvecklingen, och här har vi i riksdagen ett särskilt ansvar.

Ärade talman! Berättelsen påminner oss också om att tillsynen måste vara stark och oberoende. Underrättelsetillsynsombudsmannens arbete visar hur viktigt det är att resurserna står i rätt proportion till uppgifterna. För att tillsynen ska förbli effektiv och trovärdig krävs att riksdagen fortsätter värna om att myndigheten har tillräckliga förutsättningar att utföra sitt uppdrag.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2025 vp

Ett starkt samarbete är även avgörande, både mellan våra nationella myndigheter och i det internationella sammanhanget. Att Finland deltar aktivt i det nordiska och europeiska nätverket för tillsyn över underrättelsetillsynsverksamheten är därför av stor betydelse.

Underrättelsetillsynsutskottet, där jag har förmånen att vara ordförande, har hört underrättelsetillsynsombudsmannen Kimmo Hakonen fem gånger under det senaste verksamhetsåret 2024, och den här berättelsen kommer att vara vårt huvudtema den här hösten i utskottet. — Kiitos, tack.

Puhemies Jussi Halla-aho: Tack, kiitos. — Edustaja Strandman, olkaa hyvä.

14.31 Jaana Strandman ps: Arvoisa puhemies! Tiedustelulainsäädännön kuusivuotisen voimassaolon aikana toimintaympäristömme on muuttunut merkittävästi. Geopoliittinen epävarmuus, voimapolitiikan vahvistuminen ja digitalisaation kiihtyvä kehitys ovat nostaneet kansallisen turvallisuuden ja tiedustelutoiminnan aivan uudelle tasolle. Tämä vuosikertomus osoittaa selvästi, että tiedustelulainsäädäntö ei ole vain tekninen kokonaisuus, se on kansallisen suvereniteetin ja turvallisuuden kulmakivi.

Perussuomalaisille on selvää, että nykyisessä turvallisuustilanteessa tarvitaan vahvaa, ajantasaista ja toimintakykyistä lainsäädäntöä. Hallitusohjelman punaisena lankana on ollut viranomaistoiminnan parantaminen. Olemme tällä hallituskaudella edistäneet merkittävästi kansainvälistä viranomaisyhteistyötä, tietojenvaihtoa ja digitalisaation hyödyntämistä. Olemme myös vahvistaneet viranomaisten ja yritysten välistä tiedonvaihtoa. Tämä on keskeistä hybridiuhkien torjunnassa.

Arvoisa puhemies! Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus osoittaa, että valvonta toimii ja viranomaiset noudattavat lainsäädäntöä pääsääntöisesti asianmukaisesti. Valvontakäyntejä on tehty kattavasti, ja yksittäisissä tapauksissa on annettu ohjeistuksia ja suosituksia. Tämä on osoitus siitä, että järjestelmä toimii, mutta myös siitä, että lainsäädäntöä on jatkuvasti kehitettävä vastaamaan muuttuvan maailman haasteisiin.

Olemme tällä hallituskaudella panostaneet kansalliseen turvallisuuteen valmiuden ja varautumisen keinoin. Poliisin, Rajavartiolaitoksen, suojelupoliisin ja väestönsuojelun resursseja ovat vahvistettu. Sisäisen turvallisuuden viranomaisten suorituskyky on nyt paremmalla tasolla kuin koskaan aiemmin. Tämä on ollut välttämätöntä, sillä voimapolitiikka ja hybridihaasteet, kuten siirtolaisten hyväksikäyttö, vaativat meiltä selkeää, tehokasta ja johdonmukaista vastausta.

Arvoisa puhemies! Tiedustelulainsäädäntö ei ole irrallinen osa yhteiskuntaa. Se kytkeytyy suoraan kansainväliseen yhteistyöhön, yksilön oikeuksiin ja viranomaisten velvollisuuksiin. Meidän on varmistettava, että Suomi pysyy turvallisena, suvereenina ja toimintakykyisenä valtiona. Siksi hallitus tuo eduskuntaan tänä syksynä muun muassa biometriikkahankkeen ja tiedonvaihtohankkeen, ja rikostiedustelulainsäädäntö sekä järjestäytyneen rikollisuuden erityislaki ovat työn alla.

Tiedustelulainsäädäntö on osa laajempaa kokonaisuutta, jossa kansallinen turvallisuus, yhteistyö kansainvälisesti ja teknologian kehitys kohtaavat. Meidän on oltava valmiita vastaamaan näihin haasteisiin, ja perussuomalaiset ovat sitoutuneet siihen, että Suomi pysyy vahvana ja turvallisena myös tulevaisuudessa. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Eerola, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2025 vp

14.34 Juho Eerola ps: Arvoisa herra puhemies! Muistan aika hyvin, kun tätä tiedustelulakia sorvattiin silloin toissa vaalikaudella, viime vuosikymmenen lopulla, kun olin hallintovaliokunnassa puheenjohtajana. Tähän kytkeytyi aika paljon sellaisia duubioita ja epäilyksiä, että mitä tämä tulee sitten tarkoittamaan tulevaisuudessa. Nyt on ollut hyvä huomata, kun tämä on nyt tämän kuusi vuotta ollut voimassa, että suurin osa näistä peloista ja epäilyksistä on onneksi sitten osoittautunut aiheettomiksi, ainakin suurelta osin.

Tänä kertomusvuonna, mitä nyt käsitellään, ei ilmennyt aihetta, että tämän tiedusteluvallontavaltuutetun olisi tarvinnut tehdä kantelua Helsingin käräjäoikeuden päätöksistä taikka antaa tiedustelumenetelmän käytön keskeyttämistä tai lopettamista koskevaa määräystä. Tänä kertomusvuonna siis yhden asiakokonaisuuden, yhden tapauksen, tiedusteluvallontavaltuutettu joutui ilmoittamaan esitutkintaan.

Kun nyt vuodesta 2019 saakka on ollut voimassa tämä laki, niin tämä meidän maantieteellinen tai, voisi sanoa, geopolitiittinen turvallisuustilanne on muuttunut ja sitten tähän digitalisoitumiseen liittyvä tämmöinen teknologinen kehitys on aina vaan nopeutunut ja tuntuu nopeutuvan entisestäänkin. Tämä turvallisuustilanteen muuttuminen on kasvattanut sitten tämän tiedustelutoiminnan sekä myöskin tällaisen kansainvälisen tiedusteluyhteistyön merkitystä, joskin se on aikaisemminkin ollut tärkeä, mutta nyt se on kasvanut entisestään.

Tämän vuosikertomuksen erityisenä teemana on tämän toimintaympäristön muutoksen vaikutus tähän tiedustelulainsäädäntöön ja sen sitten edelleen käytäntöön soveltaminen ja tämän tiedustelulainsäädännön noudattamisen valvonta.

No, nykyhallituksen yhtenä monista hyvistä tavoitteista on ollut vahvistaa tätä rikostorjuntaa ja parantaa niin sanotun biometriikan käytön edellytyksiä lainvalvonnassa ja sitten myöskin rikostorjunnassa. Nyt syksyllä tänne meille eduskuntaan on tulossa tällainen biometriikkahanke ja samoin sitten myöskin tällainen tiedonvaihtohanke. Lisäksi on meneillään rikostiedustelulainsäädännön luominen ja tämmöinen järjestäytyneen rikollisuuden erityislaki, eli vieläkin mennään entistä parempaan suuntaan.

Tosiaan kiitän valiokuntaa ja kiitän tiedusteluvallontavaltuutettua tästä työstä, jonka he ovat meille tänne luettavaksi saattaneet. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kurvinen, olkaa hyvä.

14.38 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä on äärettömän tärkeä ja vakava asia, vaikka tämä ei ehkä ole sellainen politiikan pintajulkisuuden tai median tai somen kannalta kaikista kiinnostavin asia. Haluan puhua tästä, puhemies, kahdesta syystä: ennen kaikkea siksi, että tämä on äärimmäisen tärkeä ja meidän yhteiskunnan ytimissä oleva asia, mutta myös sen takia haluan käyttää vähän tämmöisen positiivisen puheenvuoron, että ehkäpä on niin, että viime vuosina suomalainen poliittinen järjestelmä ei ole näyttäytynyt kansalaisten suuntaan eikä ehkä ulkomaillekaan maailman päätöksentekokykyisimpänä ja yhteistyökykyisimpänä. Kun katsoo viime tuntien ja päivienkin uutisointia, niin ei se välttämättä hirveästi mairittele suomalaista poliittista järjestelmää.

Hyvä puhemies! Tämä tiedustelujärjestelmä, suomalainen tiedustelulainsäädäntö, siviili- ja sotilastiedustelun kokonaisuus, on mielestäni yksi viime vuosien suomalaisen poliittisen järjestelmän isoimpia onnistumisia. Tämähän on myös vähän tällainen miehet muistelee -tyyppinen osio, koska itse olin hallintovaliokunnassa jäsenenä, kun edustaja Eerola veti hallintovaliokuntaa erinomaisen hyvin, kun hallintovaliokunta omalta osaltaan sääti

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2025 vp

tämän siviilitiedustelun puolen. Olin sillä vaalikaudella silloin 2015—2019 myös perustuslakivaliokunnan jäsenenä, ja meidän muutimme perustuslakia, emme ihan yksimielisesti mutta lähes yksimielisesti tässä talossa — perustuslain 10 §:ää, joka säättää kirjesalaisuutta, luottamuksellisen viestin suojaa, yksityiselämän suojaa, muutettiin niin, että Suomessa kyettiin aloittamaan tällainen tiedustelujärjestelmä.

Ja kuten tässä keskustelussa on tullut esille, niin on varmasti niin, että me teimme tämän lakimuutoksen ja uudistuksen niin sanotusti kreivin aikaan, aivan viimeisimmällä hetkellä. Suomi oli viimeisiä Euroopan maita, missä ei ollut olemassa tällaista kattavaa tiedustelujärjestelmää. Silloin huoli oli ehkä enemmän terrorismissa, sisäisessä turvallisuudessa. Ne huolet eivät ole valitettavasti poistuneet minnekään, mutta sen lisäksi, kuten tuossa tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomuksessakin todetaan, viimeisen kuuden vuoden aikana Suomen toimintaympäristö on muuttunut hyvin dramaattisesti, hyvin dramaattisesti kielteiseen suuntaan, jotenka oli erittäin tärkeää, että me kykenimme säätämään meidän turvallisuusviranomaisillemme tällaiset välineet seurata tätä tilannetta.

Herra puhemies! Haluan tuoda esille, että tämä lainsäädäntöhän säädettiin parlamentaarisen yhteistyön kautta. Silloin oli tiedustelulain säätämiseksi parlamentaarinen työryhmä, komitea, jota veti valtiopäiväneuvos Tapani Tölli, ja vain sen puolueiden välisen yhteistyön ja työryhmän kautta me kykenimme luomaan näin ison uudistuksen ja säätämään näin herkän, sensitiivisen ihmisten ihmis- ja perusoikeuksiin liittyvän lainsäädännön.

Puhemies! Haluan nyt tälle salille todeta, että tämä näytti sen parlamentaarisen yhteistyön voiman. Kannattaa tehdä mieluummin sitä kuin hirveän jyrkkää polarisaatiota.

Puhemies! Pidän myös erittäin tärkeänä, että tälle tiedustelulainsäädännölle on erittäin kova kontrolli — on tuomioistuinvalvontajärjestelmä, on tiedusteluvalvontavaltuutettu ja tiedusteluvalvontavaliokunta täällä eduskunnan sisällä — sillä demokraattisessa oikeusvaltiossa ei voi olla rajuja välineitä ihmisten perusoikeuksiin puuttumiseen ilman valvontaa. Valvomatonta valtaa ei vapaassa länsimaassa, demokratiassa saata olla. Ja totean myös, puhemies, [Puhemies koputtaa] että vaikka meillä on hyvät viranomaiset, niin pelkästään jo valvonta ennaltaehkäisee väärinkäytöksiä: tämä eduskunnan valvonta, valvontavaltuutetun valvonta, [Puhemies koputtaa] sisäministeriön sisäinen valvonta.

Toivotan tiedusteluvalvontavaliokunnalle lopuksi paljon voimia ja hyvää työniloa [Puhemies koputtaa] tämän kertomuksen läpikäyntiin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen, olkaa hyvä.

14.41 **Petri Honkonen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Aivan kuten tässä edellä kollega totesi, niin pidän itsekkin äärimmäisen tärkeänä tätä tiedusteluvalvontavaliokunnan työtä, ja vähän samoilla ajatuksilla ja samoilla sanoilla pidän tärkeänä, että tämä tiedustelutoiminta riippumatta siitä, mikä viranomainen sitä harjoittaa, on tällaisen kontrollin piirissä. Tiedämme sen, että esimerkiksi nyt jos mietitään suojelupoliisin työtä ja toimintaa, se on sen luonteista poliisitoimintaa, että sen on syytäkin olla valvonnan alaisuudessa. Vaikka sitä tekevät ammattilaiset, niin se on kuitenkin perusluonteeltaan sen omaista, että siinä aina tällaiset virheet ovat mahdollisia, niin kuin tietysti muussakin toiminnassa, jossa julkista valtaa aina käytetään.

Tämä tiedustelulainsäädäntö ja ennen kaikkea sen kytkeytyminen tähän perustuslain 10 §:ään on ollut esillä tälläkin vaalikaudella, ja siinä on meneillään tällainen tarkastelutyökin. Se on tietysti erittäin haastava työ, niin kuin tässä edellä kuulimme. Tämä nykyi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2025 vp

nen järjestelmä luotiin erilaisten, aika haastavienkin vaiheiden jälkeen ja poliittisen sovun löydyttyä, mutta kuten tiedämme, teknologian kehittyessä nämä eri tavat tehdä rikoksia myöskin kehittyvät. Rikolliset menevät aina edellä suhteessa siihen, mitenkö lainvalvojat omalta osaltaan toimivat ja pystyvät näitä erilaisia rikollisia tekoja ehkäisemään, ja siitä syystä on hyvä, että tätäkin nyt taas tarkastellaan. Mutta sen tasapainon löytäminen siinä, kuinka turvataan nämä ihmisten aivan keskeiset perusoikeudet eli kotirauhan suojan rikkomattomuus ja esimerkiksi luottamuksellisen viestinnän suoja ja nämä muut aivan keskeiset oikeudet, on hyvin haastavaa, mutta se on välttämätöntä. Nyt varmasti omalla tavallaan tämä tekoälyn voimakas tulo kuvioon mukaan ja muut teknologiset ratkaisut, järjestäytyneen rikollisuuden kasvu ja sen erilaiset yhteydet myöskin sitten ihan valtiollisiin toimijoihin edellyttävät sitä, että meidän viranomaisilla on riittävät keinot esimerkiksi tiedustelun kautta näitä uhkia torjua. Sen takia tämä perustuslain 10 §:n tarkastustyö nyt on tärkeä, ja toivon, että siinä löydetään hyviä ja kestäviä, demokraattiseen oikeusvaltioon sopivia ratkaisuja, jotka mahdollistavat myöskin sitten viranomaistoiminnan tehokkuuden.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

14.44 Lauri Lyly sd: Arvoisa puhemies! Tiedusteluvaltuutetun vuosikertomus on erittäin hyvä. Tämä on varsin nuorta toimintaa vielä, kun tämä on noin kuusi vuotta ollut toiminnassa. Tämä hyvin kuvaa tätä toimintaympäristöä, kansainvälistä politiikkaa ja meidän politiikan reunaehtoja. Ja sitten, mikä on tärkeätä demokraattisessa valtiossa, myöskin viranomaistoimintaa valvotaan ja pystytään katsomaan, että myöskin yksilön suoja on siellä huomioitu.

Tämä on hyvin suljettua toimintaa, kun on tiedustelutoiminnasta kyse. On senkin vuoksi hyvä, että tätä tarkastellaan, koska tähän liittyy paljon oikeudellisia kysymyksiä. Siellä on noudatettava näitä perus- ja ihmisoikeuksia ja tietenkin suhteellisuusperiaatetta ja vähemmän haitan periaatetta. Kaikissa on huomioitava yksilön perusoikeudet, ja sitten, niihin kun puututaan, se on aika tarkkarajaista toimintaa.

Tässä raportissa on hyvin kuvattu näitä toimenpiteitä, miten tehdään ennakollista valvontaa, reaaliaikaista valvontaa ja jälkikäteisvalvontaa. Lohdullinen kuva tässä on se, että kun näistä 153 valvontakäyntiä ja erilaisia muita selvityksiä on tehty, niin vähän on tässä tullut sellaisia toimenpiteitä, että tarvitsisi tehdä jatkotoimenpiteitä. Se vain kuvaa sitä, että viranomaiset toimivat kyllä asianmukaisesti tässä kokonaisuudessa. Tämä antaa tavallaan luottamusta siihen, koska on nimenomaan tällaisesta toiminnasta kyse.

Se, mikä minua tässä, arvoisa puhemies, mietityttää, on se, että nyt kun meillä on tämä kuusi vuotta ollut aika lailla samalla tasolla tämä toiminta ja valvontakäyntejä on ollut siellä noin 150—170 vuodesta 2020 lähtien ja toimintaympäristö on sinä aikana muuttunut todella voimakkaasti, niin onko niin, että tässä valvontaresurssissa, mikä on aika pieni tässä olemassa, ei ole resursseja katsoa muita asioita. Toivoisinkin, että valiokunta miettii myöskin tätä puolta tässä asiassa.

Tutkimuspyynnöt ovat pysyneet samalla tasolla, noin kymmenen pinnassa, mikä on myöskin hyvä, ja se vain kertoo siitä toiminnasta, mutta ovatko nämä resurssit sitten oikealla tasolla? Tämä on noin puolen miljoonan toiminto kaiken kaikkiaan näillä perusteilla, ja siinä mielessä tämä on yksi niistä asioista. Liikomme erittäin tärkeällä alueella, ja toivotaan, että tällä alueella me ollaan maailmassa todella sillä tasolla, että me voidaan aina tämänkin asian osalta näyttää esimerkkiä muille. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2025 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pauli Kiuru, olkaa hyvä.

14.47 Pauli Kiuru kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Lyly nosti nämä resurssit, ja siihen myös valiokunta on lähes vuosittain ellei joka vuosi kiinnittänyt huomiota. Pieni yksikkö on tämä tiedusteluvalvontavaltuutetun toimisto, ja pieni yksikkö on tietysti aina haavoittuvainen, koska henkilökuntaa ei ole kovin paljon. Mutta hyvin se on ainakin tähän asti toiminut.

Valtiovallan tehtävä on toisaalta suojata kansalaisten turvallisuus ja toisaalta turvata viestien salaisuus ja luottamuksellisuus, niin että ihmisoikeuksia, yksityisyydensuojaa, ei loukata. Tämä on sellaista tasapainottelua koko ajan, ja luottamus on se avainsana. Kansalaiset luottavat viranomaisiin, mutta sitä luottamusta ei saa missään vaiheessa pettää, ja sen takia me tarvitaan, niin kuin tässä on moneen kertaan tullut ilmi, moniportaista, vahvaa valvontaa.

Ongelma ja haaste on tietysti se, että kun digitalisaatio ja eri menetelmät kehittyvät, niin tietysti tiedusteluvalvontaviranomaiset haluavat lisää keinoja, ja se saattaa lisätä sitten osaltaan riskiä siihen, että luottamuksellisia tietoja on helpompi tavallisilta kansalaisilta ikään kuin urkkia. Siihen ei saa mennä, ja sen takia pitää olla tarkkana. Kansainväliset esimerkit osoittavat, että kyllä tällaisia tilanteita syntyy, että uteliaisuus voittaa ammattimaisuuden. Sen takia tämä on tosiaan moniportaista.

Sotilastiedustelusta vielä sellainen, että kun 2019 tämä lainsäädäntö tuli voimaan — ison ponnistelun tuloksena perustuslakia muutettiin, viiden kuudesosan enemmistö tarvittiin, ja hyvä niin, että se tuli — niin se tuli aivan ajoissa, koska tosiaan tässä on vuoden 19 jälkeen tapahtunut paljon. Se, mitä Ukrainassa tapahtuu, osoittaa esimerkiksi sotilastiedustelun merkityksen nykyaikaisessa sodankäynnissä. Kun USA pisti tiedusteluhanat kiinni Ukrainalle, niin alkoi välittömästi tapahtua Ukrainan kannalta erittäin ikäviä asioita. Se, että olemme nyt Naton jäsen ja meillä on ajantasainen tiedustelulainsäädäntö, antaa meille erinomaiset työkalut turvata kansallisen turvallisuuden myös jatkossa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harjanne, olkaa hyvä.

14.50 Atte Harjanne vihr: Arvoisa puhemies! Kiitos kollegoille erinomaisista puheenvuoroista. On selvää, että valtiolla täytyy olla toimiva tiedustelujärjestelmä sekä sotilas- että siviilitiedustelua varten kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Samaan aikaan on selvää, että tämä on lainsäädännöllisesti, kuten täällä on tuotu esiin, usein aika vaikeatakin, tarkkaa tasapainoilua. Ei voi olla tilannetta, jossa tiedustelukoneisto toimii kuin valtio valtiossa, ohittaa perusoikeuksia. Toisaalta meillä ei ole varaa siihen, että se on rampa eikä pysty toteuttamaan sitä tiedustelutoimintaa, jota tarvitaan.

Tässä paletissa, tässä tiedustelukulttuurissa, on sitten roolinsa itse kullakin. On tietysti ne, jotka sitä tiedustelua toteuttavat, ne, jotka sitä valvovat, ja sitten meillä on kansalaisyhteiskunta, media, myös me lainsäätäjät. On selvää, että tällaisessa vaikeassa turvallisuusympäristössä tiedustelutiedon tarve vain korostuu, ja samaan aikaan koko kenttää myllää teknologinen muutos. Myös geopoliittiset ja geotaloudelliset muutokset muokkaavat siinä ohessa maailmaa.

Itse näkinsin, että meidän tiedustelujärjestelmän peruspilarit on tällä lainsäädännöllä hyvin aseteltu. Meillä on toimiva systeemi, mutta on hirvittävän tärkeätä, että ajassa tämä tasapaino säilyy ja sitä seurataan, ja se on ehkä ennen kaikkea, tai se on ennen kaikkea, mei-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 71/2025 vp

dän tehtävämme lainsäätäjinä sitten tarvittaessa sitä tarkkaa tasapainoilua ja uutta lainsäädäntötyötä tehdä. Kannustankin ihan kaikkia salissa, oli sitten missä tahansa valiokunnassa, olemaan kartalla ja keskustelemaan, käymään tästä avoimesti keskustelua, koska viime kädessä se on se, mikä sen luottamuksen osaltansa tähän koneistoon tuottaa.

Tiedusteluvalvontavaltuutetun kertomus on itse asiassa varsin mainio paketti aiheesta ja tämän systeemin toiminnasta tällä hetkellä. Eli kuten tässä edustaja Honkonenkin mainitsi, niin tosiaan tätä kymppipykälän tarkastelua on jo käynnissä. Eli tätä lainsäädännöllistä valmistelua jo tehdään, ja toivon aktiivista keskustelua tästä yhteiskunnassa ja eduskunnassa myös siitä, miten me nämä palikat asetellaan niin, että meillä on perusoikeuksia kunnioitava, kansallisen turvallisuuden takaava tiedustelujärjestelmä nyt ja tulevaisuudessa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin tiedusteluvalvontavaliokuntaan.